

REFORMÁCIÓ A DÉL-DUNÁNTÚLON

SZERKESZTETTE: BORSY JUDIT

Bertalan Péter
A protestáns egyházak Somogyban 1956–1968

Az alábbi tanulmány Somogy megye egyházpolitikai trendjeit elemzi a protestáns egyházak szemszögéből egykorú levéltári források alapján. A dolgozat a korabeli, szubjektív pártállami források megbízhatatlan interpretálásaihoz képest, következetesen érvényesített okadatolt, reflexív forráskritikával a történetek valószínűsíthető verziójának a feltárására törekszik.

A két kisebb keresztény felekezet története 1956-58 között egyszerre mutat aszinkronitást és szinkronitást. Az egyházak megújításáért folytatott küzdelem előbb kezdődött és hamarabb fejeződött be a reformátusoknál, mint az evangélikus egyházban. A szinkronitást az új, az állam számára megfelelő egyházi vezetés erőszakos kialakítása jelenti.

A nagyobbik protestáns egyház esetében a látszat ellenére a kép árnyaltabb, mert az öt egyházkerület püspökeinek leváltása lassúbb folyamat volt, mint a lényegesen kisebb egyházszervezettel rendelkező evangélikusoknál.

Somogy a Dunántúli Református Egyházkerület része. A Dunántúli Református Egyházkerület püspökének, Győry Elemérnek 1961-ig tartó 18 éves működése bizonyítja, hogy több politikai rendszerváltást is át lehet vészelti. Győry Elemérről a rendelkezésre álló források alapján mozaikos képet lehet kialakítani. A püspök nem vett részt a politikai hatalom által a református egyházi vezetésben indukált küzdelmekben. Ezek áldozata volt Ravasz László, aki lemondott az Egyetemes Zsinat elnöki tisztségéről, püspöki rangjáról és nyugdíjazták. Ezzel megszakadt a liturgia reformja, amelyet Ravasz László indított el. A református egyház lelkészei azonban nem vették tudomásul a politikai hatalom akaratát, s szavazataikkal 1949-ben megújították Ravasz László zsinati tagságát. Ez azt is jelentette, hogy a liturgia reformját folytatni lehetett. Az előző zsinat liturgiaügyi bizottságának elnökeként Ravasz László most is jogosan számíthatott erre a tisztségre. Ez azonban az új református egyházi vezetés számára politikai okokból kényelmetlen volt. Győry Elemér és Ravasz László ügyesen oldotta meg a kényes helyzetet. Győry Elemér lett a liturgiaügyi bizottság elnöke, Ravasz László pedig előadói minőségben folytatta és fejezhette be munkáját.¹

Az 1957-ben kivégzett levéli lelkész, Gulyás Lajos püspökeként Győry Elemér újra az országos politikai történés résztvevője lett akarva-akaratlanul. A mártír sorsú református pap hősiességét megörökítő történelmi és irodalmi értékű alkotás Kövy Zsolt *Gulyás Lajos emlékezete* című könyve. A szerző személyes élményeiről is ír. Győry Elemérrel való találkozását így mondja el: „Egyszer (így 1956 nyara lehetett) megkérdezte tőlem, hogy mondjam el véleményemet az állam és a református egyház 1948. évi egyezményéről. Azt kérdezte, hogy van-e ennek valami haszna. Azt mondtam, hogy az egyetlen haszna, hogy

¹RAVASZ 1992.